

ถอดบทเรียน ครอบครัว-การศึกษา สร้าง "เด็ก" แตกต่าง "เก่ง" ในทางของตัวเอง

นำเสนอเมื่อ : 10 มิ.ย. 2561

ที่มา เสาร์ประชาชื่น, หน้า 13 มติชนรายวัน

ผู้เขียน ภูวเดช ฉัตรทิวาพร

ภาพของเด็กหลายคนที่ต้องเผชิญกับความ “คาดหวัง” จากครอบครัวว่าจะต้องเรียนให้ “ดี” และ “เก่ง” โดยไม่เข้าใจถึงความแตกต่างทางความรู้ ความสนใจ และความสามารถของเด็กแต่ละคน

อย่างเมื่อไม่นานมานี้ ในโลกออนไลน์ได้มีการแชร์เรื่องราวของหญิงสาวคนหนึ่ง ที่ต้องเรียนพยาบาล เพราะเป็นความคาดหวังของครอบครัว

“พี่โดนบังคับให้สอบพยาบาล เรียนจนจบ ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นพยาบาลมันสบาย ดูแลพ่อแม่ได้ และเป็นข้าราชการ ทุกวันนี้เหนื่อยมาก เงินน้อย ไม่ได้เป็นข้าราชการ ทุกวันนี้แม่ได้แต่บอกว่าขอโทษ เพราะแม่ไม่รู้ ...คืออยากจะบอกน้องๆ ว่า อย่าให้ความไม่รู้ของผู้ใหญ่มาทำลายความฝันของเรา”

เพราะเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางอาจเรียนดี บางก็กิจกรรมเด่น หรือบางส่วนที่มีความสามารถทั้งสองด้าน แต่ถึงกระนั้นก็ได้หมายความว่าเด็กที่เก่งเหมือนกัน จะมีความสามารถเท่ากัน

เนื่องจากความสามารถของเด็กแต่ละคนเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย

อย่างกรณี น้องอู๋ม หรือ จูติกา ทวียศ เด็กหญิงวัย 4 ขวบที่มีระดับสติปัญญา หรือไอคิวโดดเด่น และได้รับการตอบรับให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมคนอัจฉริยะ หรือเมนซา (MENSA) แห่งสหราชอาณาจักรอังกฤษ ซึ่งเป็นองค์กรที่รวบรวมผู้มีสติปัญญาในระดับสูงหลายเชื้อชาติจากทั่วทุกมุมโลก หลังจากที่ผ่านมาการทดสอบเวชเลอร์ (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence) ซึ่งนักจิตวิทยาใช้วัดระดับสติปัญญาของเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี พบว่าน้องอู๋มมีระดับไอคิวที่สูงถึง 135 ซึ่งมีเพียง 1% ของประชากรโลกที่มีค่าไอคิวระดับนี้ เนื่องจากค่าเฉลี่ยของคนทั่วไปจะอยู่ที่ 90-110 เท่านั้น

นับเป็นต้นทุนของเด็กคนหนึ่งที่มีมาตั้งแต่เกิด สิ่งที่ต้องการหลังจากนี้คือการสนับสนุนจากครอบครัวและคนใกล้ชิด

อย่างไรก็ตาม เด็กที่ต้องการการส่งเสริม ไม่ได้มีเพียงแค่เด็กที่ฉลาดหรือมีไอคิวสูงเท่านั้น แต่ยังมีเด็กจำนวนหนึ่งที่หวังจะได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของตัวเองเช่นกัน

**“เด็กไม่ใช่ผ้าสีขาวย แต่เป็นสีพื้น เพราะเด็กทุกคนล้วนมีคุณค่า
มีความสามารถที่ต่างกัน”**

เป็นคำกล่าวของ รศ.นพ.สุรียเดว ทรีปาตี กุมารแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเด็กและวัยรุ่น พร้อมให้ความเห็นว่า การส่งเสริมความรู้ความสามารถในเด็กไม่ได้เป็นเพียงหน้าที่สำคัญของพ่อแม่ แต่เป็นเรื่องระดับประเทศ นับตั้งแต่ฝ่ายบริหารไปจนถึงครูหรือฝ่ายปฏิบัติ

“ฉะนั้นเราต้องเปลี่ยนทัศนคติใหม่ที่ว่า เด็กไม่ใช่ผ้าขาวแต่เป็นสีพื้น หมายความว่า เด็กทุกคนล้วนมีความสามารถต่างกัน ผู้ปกครองและครูอาจารย์ควรส่งเสริมในสิ่งที่เด็กคนนั้นถนัดให้มากที่สุด และเติมเต็มในสิ่งที่เขาขาด เราพบว่าบางครั้งเด็กที่มีความสามารถในด้านหนึ่งเป็นพิเศษมักจะอ่อนวิชาการใช้ชีวิต ดังนั้นผู้ใหญ่ต้องวางธงว่า เด็กอยู่บนพื้นฐานที่ต่างกัน อย่าเลี้ยงลูกแบบเปรียบเทียบ เด็กทุกคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน เปิดโอกาสให้เขาเล่น ให้ได้รังสรรค์ จะต้องไม่มีเด็กหน้าห้อง เด็กหลังห้อง” รศ.นพ.สุรียเดวอธิบาย

พร้อมบอกเล่าถึงคำพูดคุณไข้เด็กชายหนึ่งที่เข้ารับการรักษาโรค LD หรืออาการบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disorder) ที่เขาจดจำได้ดี

“คุณไข้เด็กชายหนึ่งของผมเคยกล่าวว่า “อย่าอย่าจุดอ่อนของผมจนแกนชีวิตผมเสีย” อันนี้เป็นผลพวงจากระบบการศึกษาของไทยที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมทักษะความสามารถอื่นที่เด็กคนนั้นมี แม้ว่าปัจจุบันเด็กคนนั้นประสบความสำเร็จในการเป็นนักพัฒนาซอฟต์แวร์ที่ต่างประเทศไปแล้วก็ตาม” รศ.นพ.สุรียเดวกล่าว

และว่า สภาพสังคมไทยยังมีจุดอ่อนในเรื่องการเปิดรับทัศนคติใหม่ ด้วยหลักสูตรที่มีลักษณะเป็นระบบอุตสาหกรรมการศึกษาที่เด็กต้องไปเรียนพิเศษเพิ่มเติมในสิ่งที่ตัวเองไม่ถนัด เพราะสังคมตีค่าให้สายอาชีพวิศวกรรมศาสตร์ หรือแพทยศาสตร์ มีราคาสูงกว่า ดังนั้นควรปรับแก้ให้เด็กได้เรียนตามสมรรถนะ หรือไฮลด์ เช่นเตอร์ (Child Center) ซึ่งเริ่มได้ตั้งแต่ระดับประถมโดยใช้หลักสูตรแกนกลางที่ “เปิดกว้างความคิด” เพียงครั้งหนึ่ง และอีกครึ่งคือการสร้างความมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนเองซึ่งจะสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนไม่รู้สึกลัวห้องเรียนเป็นเพียงแคห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ ที่น่าเบื่อหน่าย จะไม่ยอมมาโรงเรียนเพียงเพื่อเล่นกับเพื่อน แต่อยากที่จะเข้ามาเพื่อได้เรียนรู้สิ่งใหม่อีกด้วย

“นอกจากนี้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในสภาพแวดล้อม เช่น บ้าน ชุมชน และโรงเรียนก็มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการของเด็กอีกด้วย” นพ.สุรียเดวกล่าวเสริม

ขณะที่ จุฑาพร เอลิซาเบธ เกตุราธ อาจารย์คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระบุว่า เด็กที่มีความฉลาดมีแนวโน้มที่จะเกิดความเครียดสูงจากความคาดหวังของพ่อแม่และสังคมได้เช่นกัน

พร้อมยกตัวอย่างเหตุการณ์ในต่างประเทศ พบว่า มีเด็กผู้เข้าแข่งขันในรายการประเภท Child Genius มีอาการเครียดและมีพฤติกรรมก้าวร้าวจนกระทั่งทำร้ายตัวเอง ซึ่งรายการดังกล่าวเป็นการจัดแข่งขันประลองความรู้สำหรับเด็กที่มีไอคิวสูง

“เด็กเก่งก็มีความเครียดสูง จนอาจมีพฤติกรรมก้าวร้าวและทำร้ายตัวเองหรือผู้อื่นได้” จุฑาพรกล่าว

พร้อมให้ความเห็นว่า สำหรับกรณีของน้องอู๋ม ที่มีระดับไอคิวสูงนั้นแม้ว่าจะไม่ใช่เคสแรกของคนไทย แต่จะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมและระบบการศึกษาอาจไม่เอื้ออำนวยให้เขาได้ใช้ศักยภาพที่มีในตัวเองทั้งหมด ซึ่งการสังเกตลักษณะของเด็กที่มีความฉลาด พบว่าเด็กจะมีทักษะความจำที่ดี สามารถอ่านเขียนได้เร็ว มีความสามารถพิเศษที่เด่นชัด และเป็นคนที่มีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสงสัย

“ดังนั้นผู้ใหญ่ในสังคมควรปรับทัศนคติที่ดีเสียใหม่ต่อเด็กช่างถาม และสนับสนุนให้เกิดตั้งคำถามเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองระหว่างกัน รวมถึงเปิดช่องทางให้เขาใช้ความคิดสร้างสรรค์กันอย่างเต็มที่

แต่ต้องไม่ลืมว่าควรให้การสนับสนุนในสิ่งที่เขาชื่นชอบจริงๆ
ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นการฝืนใจเขาทำกิจกรรมมากเกินไปจนความหวังดีของพ่อแม่ก็อาจทำร้ายลูกของ
ตัวเองได้”

เมื่อถามถึงแนวทางปฏิบัติของระบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ดูเหมือนจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าไรนั้น
จุฑาพรให้ความเห็นว่า เกิดจาก 2 สาเหตุเป็นสำคัญ
อันดับแรกมาจากตัวผู้สอนที่ยึดติดหลักสูตรนิยมในหลักสูตรเดิม
หรือสถาบันการศึกษานั้นไม่ให้อิสระต่อผู้สอนในการปรับเสริมเติมแต่งหลักสูตรวิชา
ทำให้สถาบันการศึกษาบางแห่งยังใช้วิธีการสอนเดิมที่มีเนื้อหาล้าสมัย อันดับต่อมาคือ
ตัวผู้เรียนที่ไม่พร้อมจะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
ซึ่งเกี่ยวเนื่องไปถึงระบบสังคมไทยแต่เดิมที่ไม่เปิดโอกาสให้เด็กกล้าที่จะถาม เกรงว่าคำถามจะไม่ถูกใจผู้ใหญ่
ทำให้อายหรือไม่กล้าถาม แม้ว่าธรรมชาติของผู้สอนจะชอบให้เกิดการโต้ตอบระหว่างกัน และยังมีปัจจัยอื่นๆ เช่น
จำนวนเด็กที่มีมากเกินไปต่อชั้นเรียนทำให้เรียนรู้อันเดียวอย่างไม่ทั่วถึง

จากข้อเสนอแนะข้างต้นมีความเห็นตรงกันในเรื่องการยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคลและการส่งเสริมให้ใช้ความ
ความคิดสร้างสรรค์ตามความชอบของเด็ก ซึ่งนับเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สำคัญ
และสามารถสร้างได้ในครอบครัวด้วยการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ไม่ใช่แค่หวังพึ่งพาระบบการศึกษาเพียงอย่างเดียว

ซึ่งการเริ่มต้นที่ง่ายที่สุด คือการทำความเข้าใจว่า
การนำความสามารถของเด็กแต่ละคนมาเปรียบเทียบกันไม่ใช่หลักเกณฑ์ที่ดี

สอดคล้องกับ **อ.พญ.แก้วตา นพมณีจำรัสเลิศ**
รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารคลินิกและศูนย์พัฒนาเด็กประถมและวัยรุ่น ที่มีมุมมองความเห็นที่น่าสนใจต่อประเด็นนี้

**อ.พญ.แก้วตาเริ่มบทสนทนาด้วยการตั้งคำถามว่า อะไรคือนิยามของคำว่า
“เด็กเก่งกับเด็กที่ไม่เก่ง?”**

เป็นการสะท้อนถึงมุมมองที่ว่า เด็กแต่ละคนมีความสามารถ มีสิ่งที่ชอบและมีความถนัดต่างกัน
ดังนั้นควรส่งเสริมทักษะความสามารถของลูกหลานที่ต่างออกไป
เน้นความสำคัญของการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นภายในครอบครัวที่จะช่วยให้สมาชิกมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน

หากสังเกตพฤติกรรมของแต่ละครอบครัวเป็นภาพกว้างจะเห็นได้ว่า
ปัจจุบันมีช่องว่างระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ห่างกันมากขึ้น ด้วยสาเหตุมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน
หรือความเป็นส่วนตัวที่ในบางครั้งก็มาจากการเสพติดโซเชียลเน็ตเวิร์กมากเกินไป
ทำให้คนในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์น้อยลง ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน

ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลก เมื่อมีภาพปรากฏของผู้ปกครองต่อว่าลูกที่สอบได้คะแนนน้อย
และพยายามเชิญเชิญให้ลูกเรียนพิเศษเพิ่มเติม ในมุมมองนี้ อ.พญ.แก้วตาให้ความเห็นว่า
“ผู้ปกครองต้องเข้าใจว่าเราใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่อยู่ยาก
ควรรู้เท่าทันระบบการศึกษาเพราะเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้”

อ.พญ.แก้วตาบอกอีกว่า ส่วนกระแสการส่งเสริมให้ลูกเรียนพิเศษตามสถาบันกวดวิชา หรือติวเตอร์
เพื่อให้สอบเข้าสถาบันที่มีชื่อเสียงตามค่านิยมของสังคมจนกลายเป็น “อุตสาหกรรมการศึกษา”
นั้นอาจไม่ตอบโจทย์ความสนใจที่แท้จริงของลูกตัวเอง
ถ้าหากเขามีความสามารถในด้านอื่นที่ไม่ใช่การเรียนตามระบบทั่วไป
ในที่นี่หมายถึงการเรียนในสายวิชาชีพที่เน้นปฏิบัติจริง ด้วยต้นทุนความสามารถที่ไม่เท่ากันของแต่ละคน

คุณหมอจึงแนะนำว่าควรเปลี่ยนการเรียนที่เน้นแต่วิชาการ ให้เป็นการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ
ที่มีความหลากหลาย
โดยเฉพาะในเด็กวัยประถมที่ควรได้เรียนและเล่นไปร่วมกันซึ่งจะสามารถพัฒนาทักษะให้เขาได้พบตัวตนได้เป็นอย่างดี

อาจกล่าวโดยสรุปว่า
สิ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลใฝ่ใจที่จะพัฒนาความสามารถออกมาใช้ประโยชน์ได้สูงสุด
โดยไม่หวังให้เกิดการล้มระบบการศึกษาใหม่ทั้งหมดนั้น
ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เหมาะสม ในสังคมที่ผู้คนมีความหลากหลาย
ภายใต้ความเข้าใจของคนในครอบครัวเป็นเชือกที่คล้องกันนี้
ก็จะมีจำนวนประชากรชาวไทยที่มีคุณภาพรุ่นต่อไปในสังคมโลกมากยิ่งขึ้น

เช่นเดียวกับที่ทั่วโลกให้การยอมรับกับระบบสวัสดิการรัฐของประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวียอย่างประเทศฟินแลนด์
ซึ่งครอบคลุมตลอดทั้งชีวิตของชาวฟินนตั้งแต่วัยแรกเกิด
โดยเฉพาะระบบการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งต่างไปจากเรามาก

ข้อมูลจากงานวิจัยการศึกษาในเด็กวัยเตรียมอนุบาลของประเทศฟินแลนด์ ตอนหนึ่งระบุว่า
ผู้สอนจะเน้นการขับเอกลักษณ์ส่วนตัวของเด็กแต่ละคนภายใต้การดูแลอย่างทั่วถึง รอบคอบ
โดยเฉพาะการเข้าสังคมที่จะส่งผลต่อเด็กให้มีความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อผู้คนรอบตัว
รวมถึงการยอมรับความแตกต่างเรื่องวัฒนธรรมและเชื้อชาติ
สิ่งนี้จะช่วยให้เด็กพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบได้ด้วยตัวเอง
และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความกระตือรือร้นในสังคม ส่วนการศึกษาของเด็กในระดับที่สูงขึ้นนั้น
การทำกรบ้านแทบจะไม่เป็นสิ่งที่จำเป็นอีกแล้วในประเทศนี้
ด้วยหลักสูตรแกนกลางที่ให้อาจารย์มอบหมายงานในแต่ละวิชาซึ่งจะต้องให้เสร็จภายในโรงเรียน
เพื่อที่จะได้กลับไปใช้เวลาส่วนตัวในการพัฒนาศักยภาพที่บ้านอย่างเต็มที่

เมื่อเห็นเช่นนี้แล้ว
เราก็คาดหวังให้การเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้งหลายได้ก่อเกิดเป็นรูปธรรมเสียที

ขอบคุณที่มาเนื้อหาจาก [มติชนออนไลน์](#) วันที่ 9 มิถุนายน 2561